

कलेचे मुलघटक
(Elements of Arts)

Prof. Sonali Bansod

Head

Department of Home Economics

Lok Mahavidyalaya Wardha

- **प्रास्ताविक :-**

- कला आपल्या जीवनातील अविभाज्य अंग आहे. रोजच्या जीवनात प्रत्येक गोष्टीचे सौंदर्य वाढविण्याकरीता वापर केल्या जातो. घराची सजावट करीत असतांना कलेच्या घटकांना योग्य प्रकारे उपयोग करणे आवश्यक असते. परंतू त्याकरीता कलेच्या घटकांची माहिती असणे आवश्यक असते.

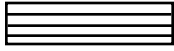
- **कलेचे आठ मुलघटक आहेत ते खालील प्रमाणे :-**

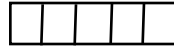
- 1) रेखा 2) आकार 3) पोत 4) रंग 5) प्रकाश 6) अवकाश
- 7) आकृतीबद्ध नमुना 8) कल्पना.

• रेषा ;स्पदमद्ध :-

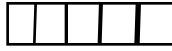
• “दोन बिंदूना जोडणाऱ्या घटकाला रेषा असे म्हणतात.”.

• रेषेचे मुख्य प्रकार :-

• 1) आडव्या रेषा :

• 2) उभ्या रेषा :

• 3) तिरप्या रेषा :

• 4) वक्राकार रेषा :

• 5) जाड व बारीक रेषा :

• आकार ;श्वतउद्ध :-

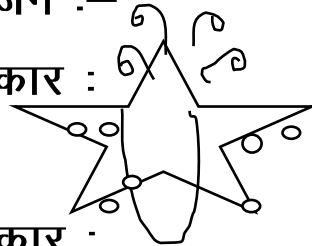
• “रेषांच्या आकाराचे विभागणारे चार आकारे आहेत.”.

• आकाराचे विभाजन :-

• 1) भूमितीय आकार :

•

• 2) नैसर्गिक आकार :

- 3) मुक्त आकार
- 4) असत्य. आकार :
- पोत (Texture) :—
- “वस्तुच्या पृष्ठभागाच्या जाणिव करून देणारा घटक म्हणजे वस्तुचे पोत होय”.
- पोताचे दोन प्रकार आहेत :—
- 1) स्पर्शजन्य पोत :
  - उदा. कापड, इ.
- 2) दृक पोत :
  - उदा. फणस, रेती सॅन्डपेपर इ.
- रंग :—
- घराची साफसफाई किंवा साफेदी करतांना रंगाचा योग्य उपयोग करणे अती आवश्यक असते.
- रंगाचे दोन प्रकार :—
- 1) शीत रंग : मागे सरकणारे
- 2) उष्ण रंग : पूढे सरकणारे

- प्रकाश :-
- "घराच्या सजावटीमध्ये प्रकाशाचे अत्यंत महत्वाचे स्थान आहे. कलेचा हा घटक सजावट करण्याकरीता उपयोगात आणण्यात यतो".
- प्रकाश दोन प्रकारचा असतो :-
- 1) नैसर्गिक प्रकाश :-
- नैसर्गिक प्रकाश हा सुर्यप्रकाशापासून प्राप्त करण्यात यतो.
- 2) कृत्रिम प्रकाश :-
- कृत्रिम प्रकाश बहुतांश विजेपासून प्राप्त करण्यात यतो.
-
- अवकाश (Space) :-
- गृहसजावटीत अवकाशाचे महत्त्व लोकांना आता पटू लागले आहे.
- अवकाशाचे दोन प्रकार आहेत :-
- 1) प्रत्यक्ष अवकाश
- 2) अप्रत्यक्ष अवकाश
- आकृतीबद्ध / नमुना (Pattern) :-
- नमुन्याचे दोन प्रकार असतात :-
- 1) परंपरागत नमुने :- आकृती
- 2) आधुनिक नमुने :- आकृती
- विचार / कल्पना (Idea) :-
- विचार करणे ही मानसिक क्रिया आहे.